

Hervormde Gemeente te Huizinge

Kerk en orgel van Huizinge

Het oorspronkelijke boekje is geschreven door:
Jan Jongepier te Leeuwarden,
Jan Veldkamp te Zuidwolde en
Reint Wobbes te Huizinge.

Dit boekje is verschenen ter gelegenheid van de wederingebruikneming van
het Van Dam-orgel
op
woensdag 29 september 1999,
na een restauratie in 1998-1999,
uitgevoerd door:
Mense Ruiter, Orgelmakers B.V. te Zuidwolde Gr.

Orgeladviseur:
Jan Jongepier te Leeuwarden.

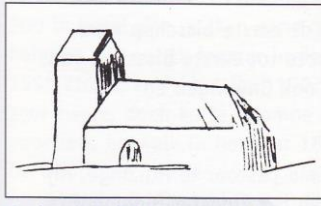
Opnieuw uitgegeven in 2010.
Aangepast door:
Reint Wobbes te Huizinge.
Teksten aangepast, herschreven en vormgegeven door:
Roely van Leeuwen-Brian te Huizinge.

“Dat de wierde te Huizinge op welke hoogte en oostelijke afhelling het dorp gebouwd is, ene zeer treffelijke gelegenheid zoude aanbieden voor een landschapsschilder om een heerlijk landgezicht te leveren”.

Opmerking uit het Schoolmeesterrapport van 1828 door meester Berghuis:

“Wie het Groningse platteland niet kent, vruchtbaar in goede jaren, met de zachte glooiingen van de vele wierden, verzadigd van zomerzon of niet minder mooi in mist en regen, ontbeert meer dan zomaar een landstreek”.

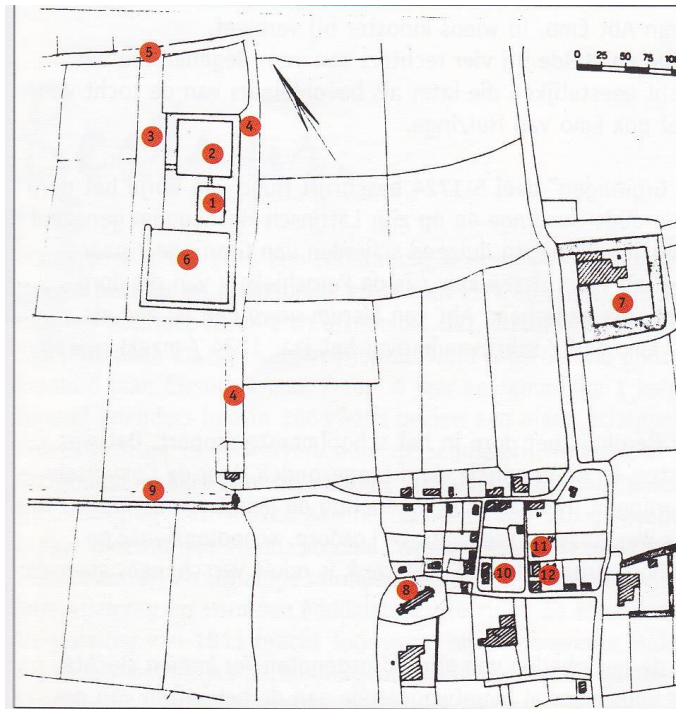
Uit: Johan Huizinga, Leven en werk in beelden & documenten,
Anton van der Lem, Amsterdam 1993.

Kerk te Huizinge, naar de Coenderskaart ± 1675.

Oudste
kadasterkaart van
Huizinge
± 1830

1. Borg Fraam
2. Voorplein met twee schathuizen
3. Oprijlaan, naar Garsthuizerweg
4. Laan naar Huizinge en Garsthuizerweg
6. Weg Middelstum-Garsthuizen
7. Boomgaard met tuinen
8. Melkema
9. Kerk
10. Huizinger Maar
11. Kosterij
12. Armenhuis
13. Doopsgezinde kerk en pastorie

De nederzetting

Huizinge ligt nog juist in Hunsingo, in de oude Fivelbedding, 2 km ten oosten van de oeverwal waarop wierdedorpen liggen als:

Lellens, Westerwijtwerd, Middelstum, Toornwerd, Kantens, Rottum en Usquert. Deze dorpen ontstonden 500-600 jaar voor Christus. In de aanwas van de kwelder kwamen in een latere periode nederzettingen tot stand als: Stedum, Westeremden en Huizinge, die eveneens op wierden of terpen werden gebouwd.

Huizinge zou betekenen:

de dingen van Hus = het nieuw ontgonnen of braakland van een huis of geslacht.

Het dorp wordt in de archieven voor het eerst genoemd in het jaar 954 in de lijst van goederen van het klooster Fulda. Vrome lieden schonken in de tijd, toen er in deze gewesten nog geen kloostervestigingen waren goederen aan kloosters in Duitsland. Het klooster te Fulda was gesticht door Bonifatius, die er ook de eerste bisschop werd, zoals Liudger het klooster Werden stichtte en door Karel de Grote tot eerste bisschop van het nieuwe bisdom Munster werd aangesteld, bij welk bisdom ook Groningen en Oost-Friesland gingen behoren.

Afbeelding van Emo (rechts) in de barokke bibliotheek van het voormalige premonstratenzer klooster te Bad Schussenried Dld. Geschilderd door Gottfried Bernhard Götz in 1758.

Rond 1200 ten tijde van Thidmar bisschop van Munster, was Emo pastoor te Huizinge, hij werd de stichter, eerste abt en één van de kroniekschrijvers van

het premonstratenzer klooster Bloemhof te Wittewierum. Hij en zijn broer Addo hadden gestudeerd in Parijs, Orleans en Oxford. In 1214 en 1224 riep Olivier van Keulen de mensen in deze contreien op ter kruistocht; hij was een persoonlijke vriend van Abt Emo, in wiens klooster hij verbleef. In 1224 preekte Olivier in Huizinge en stelde hij vier rechters aan voor degenen die het kruis hadden aangenomen. Wellicht geestelijken die later als bevorderaars van de tocht van 1227 genoemd werden, waaronder ook Emo van Huizinge.

In "Oudheden en Gestichten van Groningen" deel 5-1724 beschrijft Hugo van Rhijn het dorp Huizinge als volgt: "Huzinge / vanouds Husdinge en op zijn Latijnsch Husdengum genaamd / is op de uiterste paalen van Hunzingo / negen duizend schreden van Groninge / naar 't Noorden toe / gelegen". Zoo veel als men gissen kan / is de Parochiekerk van dit dorp bediend geweest door Meester Emo, die naderhand Abt van Werum geworden is; zoo als Menco in deszelfs leven verhaalt. Emo zelf / schrijvende over het jaar 1224 / maakt gewag van het dorp Husdinge.

In 1828 beschreef schoolmeester Berghuis het dorp in het schoolmeesterrapport. Dat was een enquête, die alle schoolmeesters in de provincie werd toegezonden door de commissie van Onderwijs in de provincie Groningen. Het lag in de bedoeling de beantwoorde vragen te laten verwerken door Dr. Nicolaas Westendorp, predikant te Losdorp, schoolopziener en schrijver van diverse oudheidkundige verhandelingen. Het werk is nooit verschenen, maar de rapporten zijn bewaard.

Berghuis beschreef zeer summier de bezigheden van zijn dorpsgenoten "er komen slechts algemene handwerken en affaires voor meestal beantwoordende aan de behoeften van de inwoners des kerpels". Over het karakter, de zeden en gewoonten van de Huizingers schreef hij: "Het algemene karakter is misschien goed, de levenswijze eenvoudig, de zeden vrij tamelijk; de gewoonten hebben niets bijzonders".

Het aardrijkskundig woordenboek van Van der AA uit 1844 meldt over Huizinge, "dat het dorp gelegen is op een wierde met 40 huizen en 250 inwoners, die meest hun bestaan vinden in de landbouw. De grond in de omtrek van het dorp bestaat meestal uit vette klei, die echter dan eerst recht vruchtbaar is wanneer het in de maand mei veel regent. Onder de klei vindt men soms een laag roodoorn, doch ten Noorden en Noordoosten, naar de kant van Zandeweer en Garsthuizen, heeft men zavel- en zandgrond.

Het is een niet groot, doch oud dorp, als reeds bekend in de traditiones Fuldenses onder de naam Hustinga. Emo, naderhand Abt van Wittewierum, was hier Priester;

Het droeg toen de naam van Husdingum of Husdinge. Met Menkeweer maakt het, vóór 1795, ééne staande heer(lijkheid) van den Heer van Menkema uit, aan wien ook toekwam de unique collatie en de staande schepperij, zijnde thans eene afzonderlijke schepperij onder het Winsumer-Zijlvest, maar in de zestiende eeuw nog ondergeschikt aan die van Overmaring.

Onder de vroegere bezitters der collatie, welke thans aan de Vrouw van Dijksterhuis toebehoort, vindt men den Burgemeester van Groningen, Frederik Coenders Dirkszoon, die in 1618 overleden is, en Heer van Fraem en Huizinge was.

De Hervormden die hier 200 in getal zijn, maken eene gem. uit, welke tot de klass. en de ring van Middelstum behoort.

De eerste leeraar in deze gem. is geweest Johannes Sprenger, die hier in het jaar 1595 stond, en in het jaar 1597 naar Noordbroek vertrok.

De kerk, aan welker westeinde een zeer zware, doch korte, stompe toren staat, is een langwerpig gebouw, van een orgel voorzien, hetwelk in het jaar 1828 vervaardigd, en op den 26 Junij van dat jaar ingewijd is.

De Doopsgez., die er 40 in getal zijn, onder welke eenige welgestelde landbouwers, maken eene gem. uit. De kerk is een klein, doch net gebouw, van een orgel voorzien, doch zonder toren. De 2 R.K., welke hier wonen, worden tot de stat(ie) van Appingedam gerekend. De dorpsschool wordt door een gemiddeld getal van ruim 50 leerlingen bezocht".

Bestuur

Huizinge was tot 1798 een zelfstandig kerspel, er was destijds geen duidelijke scheiding tussen bestuur en rechtspraak en tussen kerk en staat. Het kerspel was de eenheid waarbinnen het publieke leven zich afspeelde.

Het redgerrecht van Huizinge, Menkeweer, Startenhuizen en half Westerwijtwerd werd uitgeoefend door Fraam 6 jaar, Sauwerd 1 jaar, Fraam 6 jaar, Ewsum 1 jaar, Fraam 6 jaar en Tamminga 1 jaar.

Berend Coenders had in 1663 kans gezien een eigen schepperij en daardoor een zetel in het zijvestbestuur te verwerven, door de Schepperij Huizinge af te splitsen van Overmaringe. Dit gebied maakte deel uit van het Winsumer- en Schaphalster Zijvest.

Na 1795 ging men werken aan het samenstellen van gemeenten. In 1798 kwam een voorlopige indeling tot stand. Stedum, Westeremden, Westerwijtwerd, Garsthuizen, Eppenhuizen, Startenhuizen en Huizinge vormden samen het Plaatselijk Bestuur Stedum.

In 1808 kwam er een wijziging en vormden Middelstum, Huizinge en Westerwijtwerd een gemeente.

De indeling van 1811 bracht Toornwerd bij de gemeente Middelstum. Bij de gemeentelijke herindeling van 1990 werden de gemeenten Loppersum, Middelstum, Stedum en 't Zandt bijeengevoegd onder de naam Gemeente Loppersum.

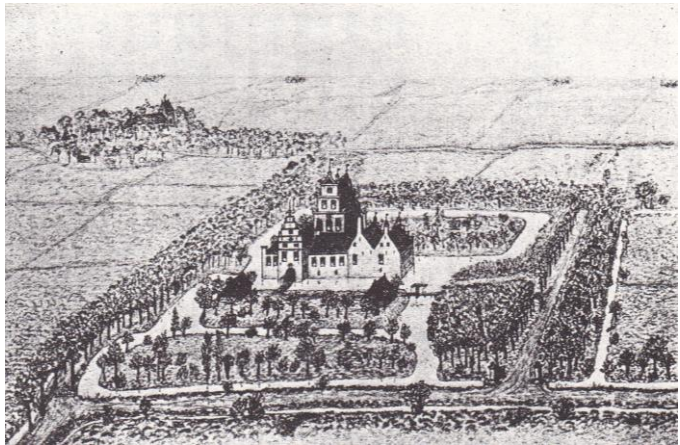
De borg Fraam

Reeds in 1371 is er in de archieven sprake van de borg Fraam. De naam komt van een familie die ooit deze borg of edele heerd bewoonde, het geslacht Ferawema, Frawema of Feratema. Later had de familie Cater het huis in bezit. In 1602 erfde Hille Cater, gehuwd met jonker Frederik Coenders, de borg. De laatste Coenders, Bernard Coenders, verkocht voor

1713 het goed met schathuis, landerijen en rechten aan Willem Alberda van Dijksterhuis te Pieterburen. Volgens overlevering zou de borg in 1728 gesloopt zijn. De stenen werden gebruikt voor dijkverzwaring, de boomgaard en het bos werden gekapt en de grachten gedempt. Na de dood van Jhr. Goosen Geurt Alberda gingen de rechten over op Unico Allard Alberda van Menkema te Uithuizen. In 1893 op 23 mei verkocht Jhr. Gerhard Alberda het collatierecht aan de Hervormde Gemeente Huizinge.

Het voetpad dat vanaf de kerk naar het noorden voert, liep richting Borg. Het werd verlegd toen men in 1917 het haventje groef en de ^{oever}wierde gedeeltelijk werd afgegraven. In 1959 werd het borgterrein geslecht, waarbij nog overblijfselen werden

gevonden van de alchemistische proeven, gedaan door Jonker Berend Coenders.

De ruilverkaveling in de jaren tachtig wiste de resterende sporen van borgterrein en oprijlaan.